Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Antti Kauhanen

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Talouden kehitysarvio

Talousarvioesityksen pohjana oleva arvio kokonaistalouden kehityksestä vastaa pääosin Etlan käsitystä. Oletetulla politiikalla kasvu tulee olemaan lähivuosina runsaat 1 prosenttia ja työllisyyden lisäys noin ½ prosentin vauhdissa. Tämä merkitsee, että **hallituksen tavoite 72 % työllisyysasteesta ei toteudu vaalikauden aikana**. Etlan ennusteen mukaan työllisten määrä on vuonna 2019 noin 40 000 suurempi kuin vuonna 2015 ja työllisyysaste jää alle 70 prosenttiin.

Työllisyyden parantamiseen tähtäävät toimenpiteet eivät riitä

Viime aikoina on toteutettu useita työllisyyden parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Kilpailukykysopimus ja siihen liittyvä työn verotuksen keventäminen sekä työttömyyspäivärahan enimmäiskeston lyhentäminen 100 päivällä tukevat työllisyyden kasvua. Etlan arvio kilpailukykysopimuksen työllisyysvaikutuksista on noin 20 000 – 35 000 työpaikkaa, mikä on hieman hallituksen arvioita alhaisempi.

Talousarviossa on useita tutkimustiedon valossa perusteltuja toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi, kuten palkkatukea saavien määrän lisääminen, työttömyysetuuksien käyttötarkoitusten laajentaminen ja TE-toimistojen palvelutoiminnan tehostaminen laatimalla työllistymissuunnitelma ja haastattelemalla työnhakijat kolmen kuukauden välein. Näiden toimenpiteiden työllisyysvaikutus on kuitenkin vähäinen hallituksen tavoitteeseen verrattuna.

Koulutus, kannustinloukut ja työllisyys

Työllisyyden kannalta merkittävin ongelmaryhmä ovat pelkän perusasteen koulutuksen suorittaneet. Perusasteen suorittaneilla 25–64 vuotiailla työllisyysaste on noin 62 % kun toisen asteen koulutuksen suorittaneilla työllisyysaste on noin 78 %. Tälläkin hetkellä peruskoulun päättävistä ikäluokista noin 15 % jää vaille toisen asteen tutkintoa. Työllisyysastetta voidaan nostaa joko pienentämällä tämän ryhmän kokoa tai parantamalla tämän ryhmän mahdollisuuksia työllistyä.

Talousarvioissa ammatillisen koulutuksen reformi tähtää toisen asteen koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseen, mikä onnistuessaan nostaa työllisyysastetta pitkällä aikavälillä. Monet peruskoulun varassa olevat ovat keskeyttäneet toisen asteen opinnot, ja opintojen loppuunsaattaminen parantaa työllistymismahdollisuuksia merkittävästi. Reformin toteuttaminen on kuitenkin haasteellista samanaikaisten leikkausten johdosta.

Talousarvioissa turvataan myös nuorten aikuisten osaamisohjelman jatkaminen. Tämä ohjelma tähtää työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten työllisyyden edistämiseen, mikä on tärkeä tavoite.

Peruskoulun varassa olevien työllistymistä voidaan edistää purkamalla kannustinloukkuja. Talousarviossa todetaan, että hallitus käynnistää valmistelun kannustinloukkujenpurkamiseksi ja työvoiman liikkumisen edistämiseksi. Tähän mennessä konkreettisia toimenpidesuosituksia on ollut vähän. Esimerkiksi talousarviossa on yksi toimenpide kannustinloukkujen purkamiseksi. Kannustinloukkuja tulisi purkaa vaikka työmarkkinajärjestöt eivät olisikaan yksimielisiä purkamisen toteutustavasta.